

izdavač LOM / Beograd • *za izdavača / oprema* Flavio Rigonat
štampa Caligraph / Beograd • tiraž 500 • Beograd, 2026.

ISBN 978-86-7958-422-9

BORA ĆOSIĆ
DNEVNIK
2020-2025

L O M

BEOGRAD / MMXXVI

© Bora Ćosić, 2026

urednik izdanja
Flavio Rigonat

Pisanje dnevnika je kao pogled iz emigracije. Onaj ko ga piše već je odmah u exilu, ono o čemu piše, to je zemlja njegove zbilje, koju je napustio. Tako je on u progonstvu od sopstvenih događaja, koji su doskora bili njegovo rodno tle, a sada, pošto su prošli, ispada kao da je iz njih izbačen, proteran, izgnan.

2020.

21. maj

Crnjanski u Rimu, 1938, naumivši da čita Michelangela, više međutim gleda u Tacita. Jer je zamislio da u Tiberiusu vidi Mussolinija. Kada, međutim, proveravam šta taj stari antički mudrac, stila neobično savremenog, govorio je o ovom tiraninu, mislim da, osim zajedničke svireposti, kod Ducea malo je od grandiozne potuljenosti rimskog diktatora. Suvremeni nasilnici, kako je utvrđeno, govore bez maske, uvereni u svoju moć. Tako je Tacitov Tiberije prikazan u svom kvintesencijalnom daru pretvaranja, odbijajući naziv „otac otadžbine“ a posvuda niču njegovi spomenici i slavoluci kao u savremenoj praksi „kulta ličnosti“, potom, sustavno *izražavao se uvek nejasno, podešenog izraza na licu*, govoreći u dvosmislicama, prenemazući se skoro kao Neron, makar bez teatarskog presvlačenja. A njegova briga o sudskoj pravdi išla je nauštrb slobode. Sada mi se čini da jedan minorni balkanski diktator, iz požarevačke nahije, a sa dometima srednje okretnog bankarskog činovnika, imao je više u sebi upravo tih tiberijevskih crta, kad izigrava narodnu brigu, *proba da sakrije što misli ili da to tek natukne*, prisutne oslovljava po imenu, pa čitav postojeći svet laže i zamajava, sve dok može.

Pronalazim, međutim, u tom haosu od krvoprolića, dekadcije i bezvlašća, jer što je veća korupcija u državi, to više ima zakona, u toj zbrci razbojništava, karnevala i kupleraja, ugledam odjednom nekog interesantnog stvora, zvao se Vo-

non. Koji, sasvim po mom ukusu, *retko je išao u lov, nije voleo konje, prezirao je narodne svečanosti, o čemu Tacit, takođe mojski, veli ali sve ove lepe osobine smatrali su porocima. . . Mrzeli su ono što odudara od njihovih običaja, bez obzira da li je bilo dobro ili nije.* Tako se pokazalo da i u onoj opštoj dekadenciji, rimskoj, iz koje, uza svu moć i slavu proviruje filozofija palanke, bilo je, makar retko, još dekadentnijih, pravih duhovnih otpadnika na naš, današnji način.

Otvorenost, retka i danas, u gospodar Kornelija: *što je prikaz korisniji, toliko manje zadovoljstva pruža, pa potpuno oslobođen iluzije „o skromnosti“: jer ne ceniti slavu, znači ne ceniti vrednost. . . Ali me je stid da iznesem istinu.*

24. maj

Mogla bi Banovička, uz svoje pronicljive analize proteklih teatarara, pronaći i u Tacita zanimljivih stvari; pokazao je ovaj, koliko neposrednih upliva glumački, teatarski način imao je usred te siline od nasilja i diktature. Već i time što više puta nekome *dato je u ime nagrade mesto u pozorištu.* Samo što teatar odmah bio je vrelo nereda, tako umeo je da načini zbrku i nekakav Percenije, *nekadašnji vođa pozorišne klake. . . očiti su nemiri koji su se stvarali surevnjivošću među glumcima. . . izgleda da zaista česti, raznorazni nemiri u pozorištu kao kod našeg Rabagasa. . . ometali su javni red i mir, izazivali porodične skandale. . . senatorima je bilo zabranjeno da ulaze u kuće pantomimičara. . . glumci smeju da nastupaju samo u pozorištu. . . pošto su se pretori mahom uzaludno žalili na glumce. . . pretorima treba dati za pravo da glumce kažnjavaju batinama. . . Tako su od Etruraca preuzeli glumce, od Turijana konjske trke, ali još nijedan pošten Rimljanin nije se srozao dotle da bude glumac. Potom dolazi paradigma, Neron, koji vajao je, slikao, vežbao se u pevanju, teranju*

konja, a najpre gonila ga želja da nastupa u pozorištu pa je, u predasima od mnogobrojnih ubistava, na najnakaradniji način glumatao na mestima ma koje vrste. Tako je Neron pravi začetnik onog vladarskog histriionstva, kada Kralj Sunce, versajski, glumi sunce u jednom vodvilju, po čemu dobija i nadimak, kada ludi kralj Ludwig bavarski, kostimira se u šta sve ne, a Goering, za uži krug, nastupa ženski odeven i nakarminisan. Nešto su odande mogli utržiti dekorateri i ukrasitelji iz vremena Arna Brekera i Vjere Muhine, uz mnoštvo slavoluka, transparenata i gigantskih parola; već u Tiberija postoji, agitpropovski podignut, „Hram plodnosti“, „Statua sreće“. Višinski, međutim, kao da onde poučio se kako temeljnu krvavu čistku moguće je izvesti na način Neronov, čak ako prave zavere, rimske, nije ni bilo.

Vara se profesor Milan Popović da je u srednjovekovnih progonitelja veštica prvi put označavano zločinom ono što se „sanja“. Već u Tacita, međutim, veli se da jednom od njih upisan je kao greh i jedan san, jedno priviđenje. . . A tu je odmah i prekognicija za Ždanova: Prvi je August, pod plaštom ovog zakona poveo istragu o pogrđnim spisima. . . Jer prethodno predmet optužbi bila su dela, reči nisu kažnjavali. . .

27. maj

Tosca još jedanput pokazuje svoje protejske navade. U ovoj, potpuno anarhističnoj produkciji, koju gledam, Cavaradossi uopšte ne mala, nego vaja, Scarpija nije do kraja ubijen, pevačica ne skače u Tibar, a streljanje pobunjeničkog pevača izvodi grupica odabranih dečaka, nalik Hitlerjugendu, pripremljenih u posebnoj sceni njihove samostanske spavaonice. Operski majstori, pokazuju opet, da nema nedodirljive fabule, kao što i povijest sve slobodnije menja dogođeno.

28. maj

Novo čitanje *Hiperborejaca* otkriva ne samo onu ne-
minovnu razrijeđenost, koju donosi vrijeme, kako govorio je
moj prijatelj, nego i jedan stepen više, melanholije, piščeve,
no što sam primećivao pre. Nekakva bezvoljnost, apatija je
to. *Ono što je prošlo, nema smisla. . . Pošto je meni svejedno, tih
dana, subotom, u podne, kud me voze, ko me vozi. . . Katkad ne
znam kud sam pošao.* Tako se živi u Rimu, pri kraju tridesetih,
pred veliki rat. Na prekretnici, ni doma, ni u tuđini, na traj-
nom peronu, *sad znam da se na stanici, kao i na aerodromima,
kad se neko čeka, nikad se ne zna da li će stići, a kad smo polazili
sa neke stanice, i u prošlosti, nikad nije bilo sigurno, kuda idemo. . .*
*Opet se nalazim na putu, bez kuće i kućišta, bez zemlje, bez vesti
o tolikim bićima koje sam voleo. . . Ja sam, u vozu, pri zatvorenom
prozoru, iz kog mi noć, i sneg, hlade čelo, osetio, da sam zatvoren u
samog sebe, i da napolju, sve dok ne stignem do svoje žene, nikog
nemam, ko bi me, da me nađu sutra mrtvog, prepoznao. . . Pre sam
hteo da napišem što, o zemljama kroz koje sam prolazio. Sad više
ne radim ni to, našto? To nema smisla. Smrt je tako blizu. Čutim i
posmatram zemlje, kroz koje prolazim, nemo. . . Čemu, rekao sam
već, i tumačiti ono, što je u ljudskom životu neshvatljivo. . .*

Čitanje soneta, Michelangela, tada, prava je njegova lek-
tura. Pesnika gorostasne snage, koji ne voli svet. . . Michelan-
gelo, znamo, voleo je pesmu i muziku, kao što je vole svi koji
nisu baš sretni u životu. Ima te tmurnosti i drugde, kad o os-
talim ljudima pripoveda, o nečijoj melanholiji koja ga ne na-
pušta. A svejedno, na koliko mesta, u ovoj knjizi, Crnjanski
peva! Uz štošta čudno, i meni strano u njegovoj ophodnji, da
sumanuto hrli na skije, na ludovanje po talasima, na jurnja-
vu „bicikletom“, na tancovanje (iako je Ciceron rekao, u Rimu,
da trezan čovek igra samo kad je lud), on svaki čas peva, zbog
čega svaki čas peva!/? Da ne puši, tu mi je mnogo bliži. Samo

što teško mogu zamisliti melanholika koji ne puši, koji, mislim, da u svojoj neurasteniji, mora premetati u prstima taj besmisleni totem svake nesigurnost; bio je Miloš, izgleda jedan tihi očajnik, svestan da mu ni uz ovaj patrljak ne bi bilo bolje. Na kraju života, u čoveku izbijaju čudni nagoni, kao iz Tiberija. *Traži se neko ostrvo, gde ljudi nema. Taedium vitae – ponavljam. Dosada. Tiho očajanje. Kierkegaard je to smatrao kao pristanak da čovek umre.* Pa se taj poriv pojavio i u subjektu sredovečnog Crnjanskog. Samo zato što, pripremajući se na odlazak iz Rima, učinilo mu se da i život svoj napušta. Nikakav nauk nije iz svakočasnog kretanja po svetu uspeo da izvuče pesnik Seoba. Koliko raskola bilo je u njemu pri izboru mesta na kome trebalo bi da živi! Da li veza sa rodnim krajem stvara doboku radost, ili žalost, u ljudskom životu? . . . *Eskimi su, na primer, bili uvereni da, osim njih, na svetu nikog nema. . . Nije lepo preterano voleti jednu zemlju. Možda ni svoju? Tavorio sam neko vreme i u svojoj zemlji.* Bio je svestan da svaki narod je pokušavao da se pomeša sa nekim drugim, kao u nekom zagrljaju. A ipak, sestra moje poznanice izražava mišljenje da svima nama zavičaj smeta da budemo sretni u stranim zemljama. *Di će se?*, to sam čuo da se pitala jedna srpska samrtnica, seljačka, u sopstvenom beznađu.

Više puta pita se Crnjanski o majci Michelangela, za koju jedva da se zna, pa vodi brigu o drugim materama, Kierkegarda, Strindberga i Andersena. Čak i za poslanika, kod kojeg je ataše, Balugdžića, veli, njegov kompleks bila je njegova mati. Hoće li se neko jednom upitati kako stoji stvar sa materom ovog pisca, Crnjanskog? Pa da li u njoj ima nekakve tajne za opšte rasplšenje pesnikovo, kroz život. Da boravi, u ono doba, kao penzionerka, negde u malom mestu Vojvodine, to je sve što od njega, povodom matere njegove, čujemo. Ne znamo krije li se nekakva alegorija u toj starici, kakva je obeležila živote, Kierkegarda i ostalih?

(Sve mi se čini da o njemu ovako pisala bi Isidora. Uz štimmung, kolokvijalan, i sa nekim, svejedno, kakvim-takvim idejama. Tako se ja, izgleda, pretvaram u onog bapca od pre, umrlog na jedan moj rođendan.)

31. maj

Klaudije, tiranin Tacitov, uveo je vodu u Rim, ali baveći se začudo i onim što teče iz čovekove glave, dodao je i uveo nova slova u abecedu, znajući da ni grčki alfabet nije odjednom, odmah po nastanku dobio svoj konačni oblik. Vođeci računa da prvi su Egipćani izražavali svoje misli pomoću predstava životinja. . .

1. jun

Evo kako Crnjanski pruža mi ruku: čovek prirodu ne zanima. A ima još, dobrodošlog, za *Opis gramatičara*: . . . *Belijevi soneti nisu pisani nekim zasebnim dijalektom, pisani su tras-teverinski. Prostim, deformisanim jezikom talijanskim, kojim Trastevere u to doba govori. A čiji govor, danas, bez rečnika ne može se razumeti. . . A komedija je, kažu, seljačka reč. „Kome“, kažu, znači selo. . . Tražio je (Strindberg) da uvidim, da ljudski mozak radi ne-regularno. . . itd.*

2. jun

Tamo negde, ispod Rima, u jednom zakutku za ptice, zvanom Oasa, posmatram, kroz jednu rupicu, njihovo neuznemiravano sletanje i uzletanje. Slušam nerazaznatljiv njihov kolokvij, a sasvim ozbiljno se turdi da imaju svoj, ptičji govor, pisao je Crnjanski. U Kopenhagenu, za belih noći, sedim s čovekom, pijući pivo Carlsberg, a on se upravo tako zove, ja sam iz te familije, kaže.

Onda ga pitam kako se najtačnije izgovara ime Kierkegaardovo, on veli Kego.

6. jun

U operi, više nego u primerima dramskog izvođenja, vidna je potpuna nevažnost fizičkog izgleda izvođača, budući glas je ono što se pritom vidi. Tako Cavaradossi može biti glomazan kao nerast, a Mimi, koja umire od sušice, nek puca od zdravlja. Samo zato, što se još jedanput tako očito pokazuje onaj raskol, levistrosovski, između čulnog i strukture, otud, tek slučajno, debeli pevač biva spojen sa tankočutnom muzikom koju proizvodi.

7. jun

Šta se događa kad poznato lice, uvek pod naočarima, skine ih u jednom momentu? Tada, posle duge naviknutosti na ono stanje „pod naočarima“ dolazi do nekakve deformacije čitavog izgleda ove, odjednom zdruzgane face, veće no što bi bilo razlogom tog obeznočarenja. Očito je da u tom malenom razodevanju nečijeg izgleda ima mnogo više komponenti no što se misli, naočarac bez naočara mnogo više je nego bez naočara, u tajnu ovoga teško je ući.

14. jun

Ibsen nije Čehov, najpre zato što mu nedostaje mekota, neuporedivo ruska. Ali zbog toga, taj ledeni hyperborejski disput ima takođe jedan otpust od zbilje, pokazujući kako govor sa njegove scene nije govor zbiljni i prepoznatljivo „ljud-

ski“, donoseći, na svu sreću, umesto stvarnih reči, njihov konstrukt, ono, duboko sakriveno drugojaštvo kazivanja sa pozornice, drugo je to, od stvari.

15. jun

Satirikon se pojavio, ponovo, u mojoj lektiri, iz sasvim drugih razloga, a ovaj koji se sada nameće, biografske je, memoarske prirode. Jer bila je ta mudra prevodilica Petronijeva, Cica Šalabalić, vezana, makar i posredno, za deo mog života, njen brat Buba, mladoliki martir partizanskog rata, bio je prvo ljuveno stvorenje moje buduće žene, čineći dakle jednog mog udaljenog prethodnika. Godinama potom, pratimo sumanutu pauperizaciju ove potpuno genijalne Radmile Šalabalić, njeno sustavno proletarizovanje, kojim svela je svoj život na uslove pećinske, bez vode, svetla i toaleta. Bio je to stan u koji Lola je, zarad njezinog poginulog brata, dovela tu Cicu tokom okupacijskih dana do Zvečanske 14, da bi u korenu tog doktorskog doma odigrala se čitava egzistencijalno lingvistička drama, krhanje jednog života, uz istovremeni rast tog antičkog, renesansnog, a zapravo sasvim modernog evropskog duha, čiju potvrdu držim danas u ruci. Slučaj je to sasvim montenjski, a ne dekartovski, što bi i moj Radomir, da ga još imam, potvrdio. Jer se upravo u uslovima naše balkanske zaturenosti, stvari odvijaju ovim protivurečjem, iz blata i kala nesrećnih okolnosti, do nedostižnih vrhova svake pameti i dara. Jer nije ni zaumnost nadrealizma nikla jedino na uglu Obilićevog venca, u domu Ristićevom i Vučovom, među luksuzom i lakejskom poslugom, nego upravo i u savamalskom prizemlju Davičovom i onom, Đorđa Kostića, kod ko zna kakvih prilika Dade Aleksića, Moni de Bulija i Vujice Rešin Tucića. Eto moga dodatka *Doručku kod Majestica*, koji, očito, nastavlja se.

A šta sve nije znala ta pametna cura! Da postoji ono proletanje misli, koje stičemo čitajući u sebi. Da čak i sofisticirani govor obrazovanih pretvara se u potpuno prirodni rečnik, kojim govori intelektualac kad ne bira reči – neobavezno, u društvu, ili kad je ogorčeno nesrećan. . . Nasuprot tome, Trimalhion se iz petnih žila trudi da govori pravilno, do afektacije – sve dok se ne napije. Onda potpuno zaboravi gramatiku i fine manire. Ona je nazrela, kako u tekstu, starom, hiljadu godina, kao da prikazuje se jedna aktuelna grupacija, skorojeviće današnjeg kapitalističkog društva. Ja takođe mislim da upravo u ovim detaljima, petronijevskim, očituje se današnja pojava „tajkuna“. Mislim da ovi, koje sada poznajemo, preslikavaju karakter rimskih prebogatih oslobođenika milijardera. Nisu li ovi suvremeni dripci takođe neka vrsta osoba, oslobođenih pre svega od vlastite mizerne prošlosti, a onda i od svakog pristojnog ponašanja i osećanja moralnog. Da bi sačuvali vekovni ugled svojih porodica, često se bogate na beskrupulozan način, ali ne prljajući ruke – preko posrednika, oslobođenika, „ljudi tuđe krvi, bez ponosa predaka, bez sećanja“. Oslobođenici se pojavljuju kao finansijeri i bankari, zajmodavci koji oslobađaju novac za sve moguće lukrativne ciljeve, spremni da podrže političare, koji će pomoći njihove interese. Preko njih, senatori preprodaju svoje vile i imanja, i na razne načine špekulišu na tržištu nekretnina. Zajedno sa „vitezovima“, drugim moćnim staležom u Rimu. . . Zar se to ne događa, ovog časa, u Moskvi, u Zagrebu, u Beogradu? Među dobrovoljcima, „braniteljima“, ratnim dobitnicima i čistim lopovima.

17. jun

U tekst o pesniku Branku Miljkoviću, nakupio je Marojević, akribično i prilježno, čitav glosar jednog pesništva, njegov rečnik. Ovaj, začudo, sadrži mahom vrlo profane, svakodnevnice i „obične“ jedinice, ruža, vatra, zvezde, ljubav, noć,

smrt. Kako to da onda, iz ovog spiska trivijalnog imenovanja, konstruisano je jedno od najvažnijih pesničkih dostignuća proteklog veka. Reči, još jedanput, u vlastitoj jedinačnosti, pokazuju svu svoju bazičnu nemoć, one, ne samo da sasvim ovlašno, skoro nezakonito ulaze u imenovanje stvari, nego, čak i ovim neobavezujućim aktom, ostaju na tome; ništa one nisu u stanju samostalno i samosvojno da učine. (Svako posebno slovo, potpuno beslovesno, tek čisti crtež, ovo još pouzdanije potvrđuje.) Imao je već i Vinaver ideju o tome, kako je protumačio Konstantinović, da reč u rečniku je samo apstraktna pretpostavka za buduće ostvarivanje, kao za buduće situacije, koje su neizbrojive.) Tu onda nastupa jedna moć, koja nije samo u tome da tako nemušti elementi sastave se, tek ovde javlja se nerešivo pitanje, kako jednim naoko mehaničkim postupkom, čime sastavlja se i svaki drugi mehanizam, kako u toj manuelnoj radnji duha, zgotovljuje se njegov konačni, nekad zadivljujući proizvod?

18. jun

Porodica defraudanata jezikovih, kroz vekove sačuvala je istijacki duh, ona bagra kod Trimalhiona govori kako se kazuje u Rabelaisa, potom kada *Građanin* uzme reč među vucibatinama iz *Ulisa*. A nisu ni moje pijandure iz beogradskog bifea, Sikimćevog, ispale tikve bez korena.

23. jun

Tek se Šalabalička dosetila da treba obratiti pažnju na svakodnevni govor civilizovanog čoveka, koji, takođe, povremeno greši u izražavanju. To dokazuje i onaj junak Petronijev, koji se književno izražava, ali s izvesnim *nemarom* i *slobodama*, svojstvenim i obrazovanom čoveku. Ovu značajnu osobinu nisu

uočili, a kamoli preneli na hartiju ni mnogi današnji veliki pisci: nanose narečja, govor stranaca, primitivaca i seljaka uspešno prenose, ali svakodnevni govor obrazovanog čoveka je (kod njih) bez greške. Pa, u svom prevođenju, čini ona jedan ingeniozan, kopernikanski obrt: tamo gde Buecheler ili Schaeffler ispravljali su namerno pokazane pogreške obrazovanih Petronijevih junaka, vraćala je Cica originalni tekst upravo na oblik tih pogrešaka. Tako, u ovoj našoj kojekakvoj sredini, među tim ošljarskim Srblijima, s mnogo brljanja u svemu, pa i u jeziku, postoji jedan redak *Satirikon*, čiji pisac upravo se Šalabalićkom izborio da kazivanje svakog živog ljudskog stvora, oslobodi bezgrešnosti. Kao što jedini svetski sačuvani primerak *Trimalhionove gozbe*, našao je Marin Statilić, godine 1650, u biblioteci Nikole Ćipika, u Trogiru!

25. jun

Helga Granston, od pre šezdeset godina. Ta mudra cura, montažerka *Hamleta*, Olivieovog, na onoj skromnoj plaži Verude, pulskoj, gde sedimo na neudobnim šamlicama, a užina, koju dobili smo kod tog sirotinjskog gostoprimstva, jedva se može užinati. Pa ipak, gospodična Helga ispovrtela je odnekud jedan rubac, *Desdemonin*, prostrla ga po svojim pocrnelim kolenima, i eto, britanska trpezarijica je tu! Niko sa onog otoka ne da se lako. A naša balkanska borniranost misli kako je sav zapadni svet već prohujao, propao, makar dekadentno, mimo sveg odiuma koje za sobom vuče, dolazi kao vrh čovekovih saznanja, protivrećeci sopstvenoj neučinkovitosti, samo kad sve je već „propalo“, niče ono bitno, dekadentno je kada od čitkog svakodnevnog jezika postaje neprotumačiva *Sezona u paklu*, kada od suviše vidljivog predela nastane zamrljano *Mont Sainte-Victoire*, Cezanneov, kao kvintesencni broj, kao pčelinja mleč, kao sperma.

2. jul

Postoje dve verzije jedne iste pesme Vinaverove, njihovi sadržaji protivreče jedan drugom, ali samo tako što im je jezik, što su im reči izmanipulirane (*Gde drugog nađoh tu sebe skrih* pretvorilo se u *Gde sebe nađoh tu druge skrih*). Ovdje je sadržaj potpuno ukinut kao drugostepena vrednost, jer uopšte nije posredi hoću li sebe naći u skrivenosti drugih, ili druge u sopstvenoj, nego je na sceni jedan prepor među samim rečima, one se gombaju između nalaženja i skrivenosti, one su junaci, mučenici ili prosjaci te premetačine od nemila do nedraga, bez vlastite krivice i svoje posebne funkcije; ne trpeći nikakvu apstraktnost, budući sasvim na vidnom i razumljivom, te reči, svejedno, u najdubljem su podzemlju, lišene praktičnog smisla, osim što pokazaće vlastito poniženje. Jer ovom pesniku nije do jezika, nego je do pesme, i to one koja nije jednom zauvek, nego je u trajnoj promeni, zapravo, zato što mu nije ni do pesme, nego do njenih transformacija, do pesnikovanja. Rade K. je učinio nečuveno mnogo da se razotkrije duh tog pesnika nebitnosti, prividnosti, koji smatrao je da i ljude tumačiti treba bez neposredne veze s njima, ravnodušan prema problemima i zadacima, koji hteo je delo, ne htejući ga, sukobljen sa ciljem, sav protivciljan, zadovoljan nenađenošću, martir beskrajnog rešavanja, a ne rešenja, pevanja, a ne pesme, mišljenja, a ne misli.

7. jul

One table, koje koriste se po policijskim stanicama, okićene fotografijama osumnjičenih i grafičkim dodacima, koji povezuju ova lica, to su njihove zidne novine, kakve smo koristili u vreme nezrelosti ljudskog roda, dakle u socijalizmu. Uz onu istu detinjariju tadašnjeg vremena ne verujem ni u kakvu efikasnost od te zabave današnjih detektiva.

10. jul

U prognozama vremena nema ni mrve stvarnog, bez obzira na svu sofisticiranost savremene meteorologije. Jer mimo svake moguće omaške, takođe česte, čak i ono što je verovatno, odvija se na jednom planu mnjenja, bliskom vraćkama; pa i sam pojam verovatnog, nije li poljuljan sobom samim, verovatnost ne leži nigde, osim negde između raznih varijanti opipljivog. Postoji jedan rezervni svet, svet u mogućnosti, kako je zapazio već onaj pisac.

12. jul

Godinu dana pred smrt, opako bolestan, piše Vučićević scenario o Benjaminu, on sâm već je Benjamin na odru, čiji samoubilački morfij, pa to je pogubni Brankov nikotin od kojeg ne odstupa do kraja. Odakle inače, u taj pretposlednji čas Benjamin i njegov kraj, ako ne s tom pomišlju da je i sam na granici, ne baš španskoj, nego onoj drugoj, a i vrzma se onde nekakva Asja Lacis iz Brankovog komplikovanog erotskog života. Još u nečem važan mu je ovaj berlinski pesnik nedovršenog, ostavljenog u fragmentima, isparčanog, ponekad u maniru amaterskom. (*Ja sam samo prevodilac. Pišem poslednji put itd.*)

19. jul

Prevesti tercine, Danteove, ili koji drugi strogo vezani stih, uvodi u originalni tekst reči koje mu ne pripadaju, to je neminovnost. Ali kod toga sadržaj se proširuje i menja, ako ne u značenju, onda u scenografiji, ornamentici, kostimu i vremenu zbivanja, to je sad sve negde drugde, sa drugima, i pri različitom ugođaju; ako se može govoriti o izneveravanju,

onda je ta izdaja puna kreativnosti, uskrs jednog drugojačijeg sveta na onom, naoko istom tlu. Pa onda Kombol, u svojoj kongenijalnosti, da bi se umilostivio tegobnom rimovanju, poslužuje se krnjim rečima, krivih deklinacija, katkad i sasvim nepostojećom leksikom, sve skupa blizu najzaošijanijem dadaizmu, patafizika usred tercina suve gotike!

21. jul

Tamo gde glatka površina okomitog zida napušta ravnu liniju i savija se lagano u prvi nagoveštaj zaobljenog svoda, tu je čovekova građevinarska veština prevazišla samu sebe i prestala da bude prosto slaganje kamena na kamen. Svodu i luku na starim građevinama oči se raduju jer u njima naslućuju pokušaj oslobođenja od vlasti prirodnih zakona, uspona i poleta kojima ljudska nada produžuje smelo kraj u nedogled – kaže Ivo Andrić, koga toliki smatraju rigidnim i skućenim u mnogo čemu, a evo kako ovde smišlja čitavu poetiku luka, svoda i zasvođenosti, kao da je Merleau-Ponty.

23. jul

A ima u ovog majstora, delova, korisnih mojoj psiholingvističkoj gimnastici. . . Sve stvari i pojmovi dobijaju ime tek docnije, kad već odavno postoje. . . isto kao kad jedna reč može da znači drugu. Pesničke slike. . . u kojima nema ni tačnosti, ni značenja, ali ima dosta dragocenog smisla koji nam je potreban. . . Kao da je naše davno susedstvo porodilo istovetnu auru, čime može biti obuhvaćen i stari gospodin i onaj dečačić od nekad, koji istom imao se dohvatiti sličnih tema. Tišina i nepomičnost ne postoje, jer nema nikog ko bi ih mogao utvrditi i meriti. . . jer „dokle“ ne postoji, kao i „odakle“.